

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 14/2008 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2009

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sivistysvaliokunta on eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla päättänyt antaa lausunnon hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2009 (HE 116/2008 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Riitta Kaivosoja, ylijohtaja Sakari Karjalainen, talousjohtaja Eero Pulkkinen, kulttuuriasiainneuvos Raija Mattila, hallitusneuvos Eeva-Riitta Pirhonen, yli-insinööri Erkki Salmio ja ylitarkastaja Katri Santtila, opetusministeriö
- opetusneuvos Eija Kauppinen, Opetushallitus
- pääsihteeri Kirsti Laine, Valtion liikuntaneuvosto

- erityisasiantuntija Juha Karvonen, erityisasiantuntija Päivi Rajala ja erityisasiantuntija Ditte Winqvist, Suomen Kuntaliitto
- koulutusasiain päällikkö Matti Lahtinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- pääsihteeri Teemu Japissan, Nuori Suomi ry
- toiminnanjohtaja Timo Klemettinen, Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry
- pääsihteeri Jukka Pekkala, Suomen Liikunta ja Urheilu ry
- toiminnanjohtaja Sanna Rekola, Tanssin Tiedotuskeskus
- puheenjohtaja Esa Kylmälä ja toiminnanjohtaja Maaria Rantanen, Teatterikeskus ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Koululiikuntaliitto KLL ry
- Suomen Olympiakomitea

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Talousarvioesityksessä ehdotetaan opetusministeriön hallinnonalalle 7 498,0 miljoonan euron määrärahoja. Lisäystä tähän vuoteen on 508,3 miljoonaa euroa eli noin 7 prosenttia. Yliopistojen määrärahat kasvavat yhteensä 21 prosenttia, tieteen 15 prosenttia sekä kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön määrärahat kasvavat noin 10 pro-

sentilla. Valiokunta pitää erittäin hyvänä asiana, että talousarvioehdotuksessa perusopetuksen laadun parantamiseen ohjataan yhteensä noin 20 miljoonan euron lisäpanos ja perusopetuksen opilasmäärän alentumisesta koituva säästö käytetään perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen ja maahanmuuttajien valmistavan opetuksen laajentamiseen. Erityisen myönteistä on myös ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärän lisääminen 4 000 opiskelijalla sekä valtion-

osuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin tehtävät kustannustason muutoksesta johtuvat indeksikorotukset. Rahoitusta suunnataan myös nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin.

Sivistysvaliokunta tarkastelee tässä lausunnossa niitä asioita, joista se päätti kuulla asiantuntijoita eli perusopetuksen parantamisohjelman määrärahoja, taiteen perusopetusta, koulujen perustamiskustannusten määrärahoja, taiteen ns. vapaille ryhmille tarkoitettuja määrärahoja ja liikuntaan osoitettavia määrärahoja.

Perusopetuksen parantamisohjelman määrärahat

Hallituksen esityksessä todetaan, että talousarviovuonna valmistellaan ehdotukset perusopetuksen toiminnan laadun kriteereiksi. Perusopetuksen laadun seurannan välineitä kehitetään myös muilta osin valtakunnallisen ja paikallisen päätöksenteon tarpeisiin. Hallituksen tarkoituksena on käynnistää tarvittavat toimet opetusryhmien pienentämiseksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tälle vuodelle perusopetuksen parantamiseen osoitetut määrärahat ovat olleet kuntien kannalta hyviä. Kunnissa on lähtenyt käyntiin monia tarpeellisia hankkeita. Nyt hallitus ehdottaa 16 miljoonan euron määrärahaa käytettäväksi perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen. Valiokunta katsoo, että tällainen lisärahoitus on erinomainen mutta myös välttämätön, jotta kunnat ryhtyisivät tarkistamaan ja tarvittaessa pienentämään perusopetuksen ryhmäkokoja. Nyt myös käytössä on ensimmäistä kertaa tietoja, millaisia ryhmäkoot kouluissa ovat. Talousarvioehdotuksen mukaan ryhmäkokojen kehityksen seuranta otetaan myös osaksi säännöllistä tietojenkeruuta. Sen vuoksi tilannetta koko maassa ja kunnissa tulee jatkossa seurata niin, etteivät ryhmäkoot pääse opetuksen ja oppimisen kannalta epätarkoituksenmukaisen suuriksi. Tilanteet ovat erilaisia, ja ryhmäkokoon vaikuttaa muun muassa se, minkä tyyppinen opetusryhmä on, ja siten esimerkiksi integroitujen erityisoppilaiden määrä luokassa.

Valiokunnan mielestä opetusryhmien koon pienentämiseen tarkoitettujen määrärahojen oikea kohdentuminen on välttämätöntä. Valiokunta ottaa yksityiskohtaisesti kantaa ryhmäkokojen pienentämiseen käsitellessään mietintöä varten hallituksen esitystä HE 118/2008 vp.

Taiteen perusopetus

Hallituksen esityksen mukaan taiteen perusopetuksen saatavuutta ja monipuolisuutta edistetään. Opetustuntikohtainen taiteen perusopetuksen valtionosuus on lähes 64 miljoonaa euroa. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 509 000 tuntia ja muussa tuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 140 800 tuntia. Musiikin taiteen perusopetuksen valtionosuuden laskennallisena perusteena oleva tuntimäärä pysyy muuttumattomana. Muiden taiteenalojen taiteen perusopetuksen laskennallinen tuntimäärä kasvaa 23 850 tuntia vuoteen 2008 verrattuna. Esityksessä on lisäksi varattu määrärahaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n mukaisten avustusten myöntämiseen. Taiteen perusopetuksen harkinnanvaraisiin avustuksiin suunnataan esityksessä enintään 136 000 euroa.

Opetushallitus on tehnyt selvityksen opetustuntikohtaisen valtionosuuden piirissä olevien oppilaitosten tilanteesta lukuvuonna 2004—2005. Selvityksen yhteydessä oppilaitoksilta tiedusteltiin niiden oppilasmaksujen suuruutta. Selvityksen aineistossa edullisin lukukausimaksu oli 35 euroa ja kallein 500 euroa. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei perheiden taloudellinen tilanne muodostuisi esteeksi lapsen tai nuoren osallistumiselle taiteen perusopetukseen.

Valiokunta esittää, että momentille lisätään 100 000 euroa musiikin taiteen perusopetuksen tuntimäärän nostamiseen.

Koulurakentamis- ja peruskorjausmäärärahat

Eduskunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota valtion rahoituksen riittämättömyyteen perusta-

miskustannusten rahoituksessa. Nytkään hallitus ei ehdota riittävästi määrärahoja eikä valtuuksia koulurakentamisen rahoittamiseksi. Peruskoulujen ja lukioiden rakentamiseen ja peruskorjauksiin myönnettävän valtionosuuden määrä vuonna 2009 on 12,9 miljoonaa euroa, ja myöntämisvaltuuden määrää ehdotetaan laskettavaksi kuluvan vuoden 44 miljoonasta eurosta 41 miljoonaan euroon. Määrärahat ja valtuus ovat täysin riittämättömät muun muassa ns. homekoulujen peruskorjausten lisäämiseksi. Hallitus arvioi, että myönnettävillä valtionosuuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata tilat 6 000 oppilaalle.

Valiokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle, että määrärahaa korotetaan 2,8 miljoonalla eurolla ja myöntämisvaltuutta korotetaan vastavasti 4 miljoonalla eurolla.

Taiteen ns. vapaille ryhmille tarkoitetut määrärahat

Valiokunnan mielestä on erittäin hyvä, että kirjastojen lakisääteisten valtionosuuksien siirtäminen yleisestä budjetista katettavaksi ja veikkausvoittovarojen samanaikainen kasvu tuo väljyyttä kulttuurin eri alojen tukemiseen ja harkinnanvaraisiin avustuksiin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota ns. vapaiden ryhmien tukemiseen tarkoitettuihin määrärahoihin.

Teatteri- ja orkesterilain ulkopuoliseen säännölliseen ja ammatilliseen teatteritoimintaan eli ns. vapaille ryhmille on osoitettu edellä vuonna 2008 noin 1,2 miljoonaa euroa. Vuodelle 2009 hallitus esittää 250 000 euron kasvua. Lähtökohdiana on kohdentaa lisäys pääosin erityisesti vapaan ammattilaiskentän toimintaan. Lisäksi on tehty rakenteellinen muutos, jossa sirkustaide erotetaan näyttämötaiteesta omaksi taiteenalakseen ja sille ehdotetaan 100 000 euroa. Tanssitaiteen edistämiseen ehdotetaan 100 000 euron lisäystä. Lisäksi kohdassa alueellinen taiteen edistäminen esitetään 100 000 euron lisäystä tanssin aluekeskuksille.

Vapaan kentän valtionrahoitus toteutuu ensisijaisesti taidetoimikuntien jakamista harkinnanvaraisista taiteen edistämisen määrärahoista.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi tanssitaiteen saama tuki on tänä vuonna 970 000 euroa. Vuodelle 2009 ehdotetaan 100 000 euron lisäystä. Kasvun voi katsoa vastaavan kustannusten nousua, mutta se ei pysty korjaamaan rahoituksen rakenteellista vääristymää (tanssitaiteen valtionosuusteattereiden ja ryhmien välillä). Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tanssitaiteen vapaa kenttä kuitenkin tuottaa kantaesityksistä 68 %, kokonaisesitysmääristä 40 % ja katsojamääristä 25 %.

Valiokunta korostaa sitä, että vapaan kentän merkitys luovien alojen kehityksessä ja taiteen sisältöjen uudistajana on keskeinen. Myös kulttuuriviennissä vapaan kentän osuus on merkittävä. Vuonna 2007 vapaan kentän osuus kaikista ulkomailla nähdyistä tanssiesityksistä oli 48 % (106 esitystä) ja osuus katsojista noin 20 %. Vapaan kentän toimijat tuottavat lisäksi huomattavan määrän yhteisöllistä ja soveltavaa toimintaa, joka ei näy tilastoissa, mutta jonka merkitys yhteiskunnassa ja kansalaisten arjessa ja hyvinvoinnissa on merkittävä. Tarve ja kysyntä tällaisille palveluille ja niiden lisäämiselle on suuri, ja valiokunnan saamien tietojen mukaan sekä teatteri- että tanssiammattilaisilla on valmius toteuttaa niitä.

Valiokunnan mielestä olisi tärkeää, että yhä useampi ammattimaisesti hoidettu ryhmä voisi päästä valtionosuuden piiriin.

Liikuntaan osoitettavat määrärahat

Erittäin myönteinen asia on, että liikuntabudjetin määrärahoihin esitetään ensi vuodelle 12,6 miljoonan euron lisäystä kuluvaan vuoteen verrattuna. Lisäyksestä noin 12 miljoonaa euroa rahoitetaan veikkausvoittovaroista. Valiokunta pitää lisäystä tärkeänä, koska liikunnalla on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä. Lisämäärärahat antavat liikuntatoimelle myös mahdollisuuden kehittää uusia toimintatapoja suomalaisten liikunnan edistämiseksi. Vuonna 2009 käynnistetään muun muassa lasten ja nuorten liikuntaohjelman 3. vaihe. Tavoitteena on vähän liikkuvien lasten ja nuorten (13—19-vuotiaat) lii-

kunnallinen aktivointi, paikallisen toiminnan kehittäminen sekä kerho- ja harrastetoiminnan sekä lasten kilpailutoiminnan kehittäminen.

Liikunnan kansalaistoimintaan ehdotetaan lisäystä 5,6 miljoonaa euroa. Se on tarkoitettu pöytäkirjassa toteutettavaan liikunta- ja urheiluseurojen kehittämishankkeeseen, lajiliittojen toiminta-avustuksiin ja muiden liikuntajärjestöjen avustuksiin. Seurapilotin yhtenä tavoitteena on lasten ja nuorten seurapohjaisen liikunnan kehittäminen. On hyvä, että lajiliittojen tulospöytäkirjassa valtionavustuksissa lasten ja nuorten liikunta vaikuttaa 50 prosentin osuudella tulospöytäkirjassa arviointiosuudessa.

Liikunnan edistämisessä ja liikunnan edellytysten kehittämisessä on lähdettävä elämäntapa-eriarjoittelusta. Etenkin elämäntapa-eriarjoittelusta, sillä tällöin liikuntatottumukset opitaan osaksi elämäntapaa. Lasten ja nuorten osalta tilanne osoittaa huolestuttavaa suuntausta: Tutkimusten mukaan noin viidennes nuorista pojista ja neljännes tytöistä liikkuu erittäin vähän, riittämättömästi oman terveytensä kannalta liikkuu jopa 50—60 % nuorista. Liikkumisen vähyydellä on yhteys ylipainon lisääntymiseen, mikä puolestaan voi aiheuttaa passivoitumista ja etenkin sairauksien lisääntymistä. Tämän vuoksi tukitoimenpiteet tulee suunnata ensisijaisesti liian vähän liikkuvien lasten liikunnan lisäämiseen.

Valiokunta huomauttaa, että seura- ja koulutoimintaa ei tule asettaa vastakkain kilpailevina toimijoina. Koulun perustoiminnalla pitää kasvattaa liikuntamyönteisiä, monipuolista liikuntaa harrastavia lapsia ja nuoria. Liikunnallisen elämäntavan edistämisessä on tärkeä opettaa koulussa monipuolisia perustaitoja (oppimaan oppimista), jotta lapset ja nuoret uskaltaisivat kokeilla eri liikuntamuotoja löytääkseen oman tapansa harrastaa. Seuratoiminnan puolestaan tulee tarjota kouluajan ulkopuolella monipuolisesta liikunnasta kiinnostuneille toimintaa.

Valiokunta pitää talousarviossa ehdotettua korotusta ns. liikuntaeuroon tärkeänä signaalina

kunnille. Kuntien liikuntatoimintaan myönnettävien valtionosuuksien asukaskohtaista yksikköhintaa korotetaan 1,1 eurolla eli 12 euroon. Valiokunta pitää välttämättömänä, että kunnat ohjaavat lisämäärärahat liikuntatoimen kehittämiseen ja painottavat lasten ja nuorten liikuntatoimintaa. Huomattavaa myös on, etteivät lisämäärärahat vaikuta kuntien muiden valtionosuuksien tasaukseen.

Valiokunta pitää tärkeänä myös liikuntapaikkarakentamiseen ja erityisesti lähiliikuntapaikkojen rakentamiseen osoitettavia määrärahoja. Tällaisia kohteita ovat muun muassa koulujen pihat. Koulupihat ovat erityisen hyviä lähiliikuntapaikkoja korkean käyttöasteen ja helpon saavutettavuuden vuoksi. Arviointitutkimuksista saatavissa oleva tieto antaa myös tukea hankkeiden vaikuttavuudelle — koulupihoille toteutetuilla lähiliikuntapaikoilla on lisätty lasten liikuntaa. Lähiliikuntapaikkojen avulla yleensä voidaan tukea mahdollisimman laajojen väestöryhmien liikuntaharrastuksia.

Valiokunta muistuttaa tässäkin yhteydessä, että kevyen liikenteen väylät edistävät kaikkien ikäryhmien liikuntaa. Turvallinen koulutie edistää lasten ja nuorten terveyttä liikunnan avulla ja samalla vähentää koulukuljetusten tarvetta.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että momentille 29.10.30 lisätään
100 000 euroa musiikin taiteen perus-
opetuksen tuntimäärän lisäämiseksi
2 600 tunnilla ja

että momentille 29.30.34 lisätään 2 800 000 euroa perustamiskustannusten rahoittamiseen ja myöntämisvaltuutta korotetaan 4 000 000 eurolla.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Lauri Oinonen /kesk (osittain)
vpj.	Tuomo Hänninen /kesk (osittain)	Tuula Peltonen /sd (osittain)
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Tuomo Puumala /kesk
	Paavo Arhinmäki /vas (osittain)	Leena Rauhala /kd
	Timo Heinonen /kok	Tommy Tabermann /sd
	Sampsa Kataja /kok (osittain)	Mirja Vehkaperä /kesk (osittain)
	Anneli Kiljunen /sd (osittain)	Pauliina Viitamies /sd (osittain)
	Sanna Lauslahti /kok	vjäs. Ulla Karvo /kok (osittain)
	Jukka Mäkelä /kok	Juha Mieto /kesk (osittain)
	Mikaela Nylander /r	Erkki Virtanen /vas (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Perusopetuksen voimavarat

Allekirjoittaneiden valiokunnan jäsenten mielestä perusopetuksen rahoituksen vahvistamiseen ei valiokunnan lausunnossa oteta riittävästi kantaa. Hallitus on toimillaan aiheuttanut sen, että kuntien saamat opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet eivät kasva talousarvioesityksessä vuodelle 2009 palvelutarpeita ja kustannuskehitystä vastaavalla tavalla.

Esitämme, että kunnille myönnetään budjetti-perusteisesti 190 miljoonaa euroa lisämäärärahaa, että kuntien järjestämä perusopetus, tukiopetus, erityisopetus ja kouluterveydenhuolto ja muut koululaisten tukitoiminnot voitaisiin turvata. Hallituksen osoittama tuki opetusryhmien pienentämiseen on riittämätön. Lisäksi oppilashuollosta, peruskoululaisen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista on huolehdittava nykyistä huomattavasti paremmin. Ehdotamme, että lisämäärärahasta 30 miljoonaa euroa osoitetaan ryhmäkokojen pienentämiseen ja 30 miljoonaa euroa oppilashuoltoon.

Homekoulujen korjaukset

Vastaavasti edellytämme valiokunnan esittämää ehdottomampaa kantaa koulurakentamis- ja peruskorjausmäärärahoihin. Korotustarve on mielestämme 20 miljoonaa euroa. Suomessa on edelleen hälyttävän paljon kosteus- ja homevaurioista kärsiviä koulurakennuksia, ja valtion tuki on korjaamisten aloittamiseksi välttämätön. Vaikein tilanne on niissä kunnissa, joissa väestön ikääntyminen ja muuttoliike kaupunkeihin rajoittavat taloudellista liikkumavaraa entisestään. Monien kuntien taloudellinen tilanne ei mahdollista koulurakennusten pikaista korjaamista, vaan korjauksia siirretään vuosi toisensa jälkeen.

Yliopistojen perusrahoitus

Hallituksen vuoden 2009 budjetissa yliopistoille suuntaamat määrärahat eivät eri asiantuntijoiden mukaan käytännössä kasva, vaan lisäresurssit riittävät vain kustannusten nousun kompensointiin. Yliopistojen tutkimus on riippumaton ja toiminta on rahoitettu pääosin julkisista varoista. Maan yliopistoja on kohdeltu samojen periaatteiden mukaisesti. Hallitus aikoo nyt uudistustyössään luopua näistä periaatteista. Tulevaisuudessakin on turvattava alueellisesti tasa-arvoinen, julkinen korkeakoululaitos koko maassa. Se edellyttää, että yliopistojen rahoitus on turvattava. Yliopistojen perusrahoitusta on lisättävä kaikkien yliopistojen osalta tiede- ja teknologianeuvoston esityksen mukaisesti.

Ammattikorkeakoulujen voimavarat

Ammattikorkeakoulut ovat merkittävä työelämän asiantuntijoiden kouluttaja sekä alueensa työelämän kehittäjä. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston ARENEn mukaan ammattikorkeakouluille suunnatut resurssit eivät kuitenkaan nykytilanteessa riitä edes kustannustason nousuun ja se tarkoittaa käytännössä määrärahan pienenemistä. Tämä ei vastaa hallitusohjelmassa, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012 esitettyjä tavoitteita.

Ammatillinen peruskoulutuksen turvaaminen

Hallitus painottaa talousarvioehdotuksessaan osaamista, kannustamista ja välittämistä. Tänä keväänä ammatilliseen koulutukseen oli ensisijaisesti hakijoita 11 000 enemmän kuin on aloituspaikkoja ja peruskoulun päättäneestä ikäluokasta haki ensimmäisen kerran useampi ammatilliseen koulutukseen kuin lukioon. Ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkoja on lisättävä, jotta suomalaisen elinkeinorakenteen muu-

tokseen, väestön ikääntymiseen ja alakohtaiseen työvoimapulaan kyetään vastaamaan. Myös ammatilliset erityisopiskelijat on huomioitava paremmin. Hallitus alimitoittaa aloituspaikkojen määrän vuosi toisensa jälkeen.

Aikuiskoulutuksen kehittäminen

Suomeen tarvitaan kattava, työelämälähtöinen aikuiskoulutusjärjestelmä, joka mahdollistaa ammattitaidon ylläpitämisen ja uusimisen. Kaikki eri väestöryhmien lahjakkuusresurssit tulee saada käyttöön. Ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden edistäminen ovat keskeisiä tekijöitä, kun etsitään ratkaisuja työttömyyteen ja toisaalta työvoimapulaan. Mielestämme aikuisten osaamisen parantamiseen työmarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi on panostettava enemmän kuin hallitus on esittänyt.

Opiskelijoiden ateriatuki

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevien ateriatuen tarkoituksena on tarjota opiskelijoille terveellinen ja ravitseva ateria kerran päivässä kohtuulliseen hintaan. Kysymys on opiskelijoiden hyvinvoinnista; opiskelijaruokailu on tehokkain tapa edistää opiskelijoiden ruokavalion terveellisyyttä. Keväällä 2008 valtioneuvosto nosti yksipuolisesti opiskelija-aterian enimmäishintaa ilman ateriatuen korotusta. Tämä kaikki tulee opiskelijoiden maksettavaksi. Opiskelija-aterian enimmäishinnan korotus tulisi kompensoida ateriatuen korotuksena, jotta opiskelijalounaan hinta pysyisi kohtuullisena opiskelijoille. Esitämme tämän kattamiseksi 3,5 miljoonan euron lisärahoitusta.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.10.30 lisäyksenä 190 miljoonaa euroa yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin, josta 30 miljoonaa euroa kohdennetaan ryhmäkojen pienentämiseen ja 30 miljoonaa euroa oppilashuoltoon,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.10.34 lisäyksenä 20 miljoonaa euroa homekoulujen kunnostamiseen,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.20.30 lisäyksenä 21,5 miljoonaa euroa ammatillisen perusopetuksen aloituspaikkojen lisäämiseen,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.30.21 lisäyksenä 10 miljoonaa euroa aikuiskoulutuksen kehittämiseen,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.40.30 lisäyksenä 5 miljoonaa euroa ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.50.01 lisäyksenä 30 miljoonaa euroa yliopistojen toimintamenoihin,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.70.57 lisäyksenä 3,5 miljoonaa euroa korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen korottamiseen ja

että valtiovarainvaliokunta muutoin ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2008

Tuula Peltonen /sd
Anneli Kiljunen /sd
Tommy Tabermann /sd

Pauliina Viitamies /sd
Paavo Arhinmäki /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Sivistysvaliokunta tarkastelee lausunnossaan niitä asioita, joista se päätti kuulla asiantuntijoita. Lausunnossa käsitellään perusopetuksen parantamisohjelman rahoitusta, taiteen perusopetusta, koulujen perustamiskustannusten määrärahoja, taiteen ns. vapaille ryhmille tarkoitettuja määrärahoja ja liikuntaan osoitettavia määrärahoja. Lausunnossa ei ole otettu kantaa yliopistojen määrärahojen riittävyyteen. Perusopetuksen parantamisohjelman määrärahojen riittävyydestä todetaan, että hallituksen esittämä 16 miljoonan euron määräraha ryhmäkokojen pienentämiseen on välttämätön. Opetuksen laadun kehittämiseen ei esitetä lisärahoitusta. Koulurakentamis- ja peruskorjausmäärärahoihin valiokunta esittää lisättäväksi 4 miljoonaa euroa. Lisärahoitusta ei kohdenneta homekoulujen peruskorjauksiin.

Yliopistojen perusrahoitus

Valiokunta ei käsitellyt yliopiston perusrahoitusta johtuen siitä, että uusi yliopistolainsäädäntö ja sen käsittely on tulossa valiokuntaan myöhemmin.

Helsinkiin on perustettu innovaatioyliopisto, jonka rahoitus on hyvin tulevan vuoden budjetissa turvattu, sillä sen säätiövarallisuuteen ollaan sijoittamassa jo alussa 500 miljoonaa euroa niiden 200 miljoonan lisäksi, jonka muut tahot ovat uudelle yliopistolle tuomassa. Tärkeää on yliopistojen uudistuksessa turvata maamme kaikkien yliopistojen ja korkeakoulujen toimintaan riittävä rahoitus.

Yliopistojen perusrahoitusta ei tule karsia innovaatioyliopiston vuoksi. On varsin lyhytnäköistä edes väliaikaisesti vaarantaa yliopistojen kansainvälisesti laadukas ja kilpailukykyinen perusopetus ja -tutkimus. On todella huolestuttavaa, että kattava uudistus uhkaa jäädä puolittiehen ilman lisärahoitusta. Laadun ja vaikuttavuuden

tuloksia valtion taholta vaaditaan, mutta on muistettava, että niitä ei saada ilmaiseksi.

Yliopistojen määrärahoihin tulee myös tehdä selkeä tasokorotus. Nykyiset opetusryhmät yliopistoissa ovat aivan liian suuret, ja opetuksen laatu kärsii tästä. On siis asetettava huomattavasti merkittävämpi korotus yliopistojen määrärahoihin kuin nykyinen 0,1 prosenttiyksikön korotus. Yliopistot tulee myös jättää valtion tuottavuusohjelman edellyttämien henkilötyövuosileikkausten ulkopuolelle, jotteivät ne heikennä opetuksen ja tutkimuksen laatua. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä on vaihtoehtobudjetissaan perustellusti lisäämässä 20 000 000 euroa lisää rahoitusta yliopistojen perustoimintaan verrattuna hallituksen esitykseen.

Oppilaitosten perustamiskustannukset ja peruskorjaukset

Jo useamman vuoden ajan on peruskoulujen homeongelmista puhuttu, mutta puhe ei riitä. On tartuttava rivakasti toimiin, jotta tämä terveydellinen aikapommi saadaan purettua. Tätä ei budjetissa riittävästi ole otettu huomioon. On hyvä, että sivistysvaliokunta on nostanut oppilaitosten perustamiskustannukset ja peruskorjaukset esiin ja lisäisi 4 miljoonaa euroa budjettiin tätä varten. Tämäkään ei kuitenkaan ole riittävä määrä. Tutkimusten perusteella noin 50 %:ssa kouluista on kosteusvaurioita, joten korjaustarve on suuri. Homeongelmista kärsivät koulut tulisi peruskorjata kiireellisesti.

Puutteellinen ilmanvaihto sekä kosteus- ja homevauriot ovat aiheuttaneet koulujen sisäilman epäpuhtautta. Tällä on suora yhteys hengitysilman laatuun ja lasten terveyteen ja se on näin ollen todellinen terveysriski lapsille ja nuorille, joille koulu on päivittäinen elinympäristö. Homeille altistuminen on yhdistetty erilaisiin ylä- ja alahengitystieoireisiin, kuten astmaan ja allergiseen nuhaan. Kosteusvauriorakennuksille al-

tistuneilla on myös havaittu muita oireita, kuten päänsärkyä, pahoinvointia ja lihassärkyä.

Opetusalan ammattijärjestön OAJ:n huolena on peruskoulujen ja lukioiden rakentamisen ja peruskorjauksen rahoittaminen vuoden 2009 budjetissa. Myöntämisvaltuuden määrää ollaan laskemassa 44 miljoonasta 41 miljoonaan. Tämä myöntämisvaltuus on riittämätön suhteessa homekoulujen peruskorjausten lisäämiseksi. Tarve yksistään 15 suurimmassa kaupungissa on korjausvelan osalta noin 1,5 miljardia euroa.

Valiokunta ehdottaa valtionvarainvaliokunnalle, että määrärahaa korotetaan 4 miljoonalla eurolla ja myöntämisvaltuutta korotetaan. Tällä valiokunta nostaa esille määrärahojen riittämättömyyden. Tämänkin lisäyksen jälkeen määrärahat ovat vielä riittämättömät tarpeeseen nähden. Eduskunnan valtionvarainvaliokunta on useita kertoja käsitellyt talousarviomietinnöissä peruskoulujen perustamiskustannusten riittämättömiä määrärahoja ja erityisesti maassamme edelleenkin vallitsevaa ns. homekouluongelmaa. Tilanne edellyttää lisämäärärahojen kohdentamista erityisesti kiireelliseen homekouluongelmaan.

Perusopetuksen laatu

Sivistysvaliokunta kuuli asiantuntijoita perusopetuksen laadun kehittämisestä. Lausunnossa valiokunta ei kuitenkaan esitä määrärahojen lisäystä.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan vuoden 2009 talousarvioesityksessä perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen osoitettu määräraha on tavoitteisiin nähden liian pieni. Hallitusohjelmassa on esitetty tavoitteita, joiden mukaan mm. ryhmäkokoja pienennetään ja tuki- ja erityisopetusta, opinto-ohjausta sekä oppilashuoltoa vahvistetaan. Tavoitteena on myös koulujen kerhotoiminnan sekä vanhempien ja koulujen yhteistyön edistäminen. Kaikkiin näihin tavoitteisiin ei tämänhetkinen budjettivaraus riitä.

Jotta opetusryhmiä voidaan pienentää, olisi kuntiin palkattava lisää opetushenkilökuntaa. Kuntien taloudellinen tilanne vaihtelee paikoin voimakkaasti. Jo nykyisistäkin tehtävistä suo-

riutuminen voi olla joillekin kunnille taloudellisesti ylivoimainen tehtävä.

Perusopetuksen laatuun kuuluu myös riittävä erityisopetuksen taso, johon olisi suunnattava valtion erillisrahoitusta. Kuntaliitto esittää, että kuntien yhteistyön kautta perustettaisiin alueellisia tukipalvelupisteitä tai palvelukeskuksia, jotka tarjoaisivat tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään oireileville oppilaille opetusta, tarvittavaa hoitoa ja muita tukipalveluja. On ensiarvoisen tärkeää, että erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten ongelmiin kiinnitetään riittävästi huomiota ja siihen varataan riittävästi rahoitusta.

Lisää resursseja on saatava, jotta saataisiin koulunkäyntiavustajia ja tiimejä, joiden työskentely perustuu moniammatilliseen yhteistyöhön. Tässä vanhemmat, opettajat, opinto-ohjaajat ja erityistyöntekijät yhdessä voivat toimia oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen turvaamiseksi. Koulujen toimintakulttuuria tulisi muuttaa enemmän kuuntelemisen ja yhdessä käytävien keskustelujen mahdollistumiseen. Tämä omalta osaltaan olisi tukemassa perusopetuslaissa asetetun tavoitteen saavuttamista ihmisyhteön kasvamisen tukemisessa.

Erillisten hankkeiden lisäksi perusopetuksen rahoitusta tulee vahvistaa pitkäjänteisesti. On tärkeää, että opinto-ohjauksen, erityisopetuksen ja oppilashuollon määrärahat ovat riittäviä tarpeisiin nähden.

Hammaslääketieteen koulutus Kuopion yliopistoon

Hammaslääkärien virkojen täyttämättä jättäminen on aiheuttanut pitkiä, jopa puolen vuoden hoitojonoja useassa Itä-Suomen kunnassa. Hammaslääkärivaje oli alkuvuodesta noin 15 %, ja kehityssuunta on huononemaan päin. Yhtenä syynä on se, että seitsemän vuoden kuluessa noin 60 % pohjoissavolaisista hammaslääkäreistä tulee jäämään eläkkeelle.

Viikonloppuisin tilanne on katastrofaalinen, koska silloin hammashoitoa maakunnassa ei saa kuin Kuopiossa. On mahdotonta olettaa, että vanhat ihmiset matkustaisivat kovassa hammas-

säryssä satoja kilometrejä päivystykseen maa-
kuntakeskukseen. Tämä ei ole inhimillistä eikä
toteuta alueellista tasa-arvoa. Tästä syystä ham-
maslääkärikoulutuksen käynnistäminen Kuopi-
on yliopiston omana toimintana on välttämätön-
tä Itä-Suomen hammaslääkärivajeen korjaami-
seksi.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitän,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa mo-
mentille 29.10.30 lisäyksenä 15 miljoonaa euroa opetuksen laadun, erityisesti
oppilashuollon ja erityisopetuksen ja
opinto-ohjauksen parantamiseen,*

*että valtiovarainvaliokunta ottaa mo-
mentille 29.10.34 lisäyksenä 10 miljoonaa euroa peruskorjausmäärärahoihin
erityisesti homekoulujen peruskorjaukseen,*

*että valtiovarainvaliokunta ottaa mo-
mentille 29.50.01 lisäyksenä 2,3 miljoonaa euroa hammaslääkärikoulutuksen
aloittamiseen Kuopion yliopistossa,*

*että valtiovarainvaliokunta ottaa mo-
mentille 29.50.10 lisäyksenä 20 miljoonaa euroa yliopistojen perusrahoitukseen ja*

että valtiovarainvaliokunta muutoin ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2008

Leena Rauhala /kd